

Per una llengua genuïna i castissa

PERE ORTÍS

N'hi ha que em censuren perquè diu que em deixo guiar pel morbós neguit de fer les coses ben diferents de com les fa el castellà. Però és fals. Sóc tan conscient com ells mateixos d'aquest defecte en què molts incorren. Simplement vull una llengua castissa, neta, autèntica. Vigilo els paràsits que se li han clavats a la pell i no ho sembla, però que són molts i l'enlletgeixen una cosa de no dir.

I, defecte per defecte, és millor aquest que el privilegi d'aquells que tot ho han de dir que s'assembla força al castellà. Aquests diuen «focs artificials», «vesament cerebral», perquè així ho diu el castellà, «fuegos de artificios», «derrame cerebral», i deixen de banda **castell de foc** i **feridura**, que són tan nostres i els hem dit sempre. Bé, els deixen de banda, segur que no els han sentit dir mai, que d'això n'anem plens.

Avui ens fixarem en uns quants, d'aquests paràsits, poquets. I potser algun el repetiré, sota allò tan excusable de *argue, increpa, insta, oportune, importune...* que la llengua s'ho val.

Fa poc que treia unes reflexions sota el títol *El verb passar* (LN, núm. 64, p. 25). Llàstima que vaig oblidar-me de consignar aquesta forma, assimilada per molts des del castellà. Exemple: Potser alguns no portareu aquest document, ara, però «no passa res», «no passa nada». En bell català direm: **Però tant se val**.

La «pell» de la fruita; bé, també està bé, però fins ara dèiem *la pela de la fruita*, i aquell ens l'ha imposat el castellà «piel». Prou que encara diem: Em **pelaré** un préssec.

És el mateix cas de «os», «hueso», per **pinyol**. «No t'empassis l'os de l'albercoc», per No t'empassis el **pinyol** de l'albercoc. Os, per **pinyol**, també està ben dit. Però...

«Pal» per **bastó, garrot**. «Li donava amb un pal» (!!!), «Le daba con un palo», per Li pegava amb un bastó, amb un **garrot**. «Poner palos a las ruedas», no és «Posar pals a les rodes», sinó posar **entrebancs**, o **ficar-s'hi travessar**, o **ser un esguerracries**, segons convingui al cas..

«No es preocupi», ens l'ha clavats, «No se preocupe», però en bon català sempre hem dit: **No us hi amoïneu**. És clar que preocupar-se també és un verb català. Una altra de bona és: **No passeu quimera**.

«No em diguis!», «¡No me digas!», per **Què dius, ara!** És clar que «dir» també és un verb català.

«¡Què va!» Aquest és més complex. Cal mirar si hi va bé **I ara!**, que és una mica ample, pot indicar indignació o sorpresa. Una negació no tan forta, fóra: **Ca**. O més forta: **Ca!** Ben forta i amb càrrega de sarcasme: **Ca barret!** —*Creus que reconeixerà el seu error?* —*Ca barret!* «¡Què va!» és inadmissible en català.

«¡Hala!» Interjecció que també és ben catalana; el mestre Ruyra la utilitza amb certa freqüència. Però avui la «copien» del castellà en accent i entonació. I ha esbandit del català altres interjeccions molt boniques i fins ara de l'ordre del dia: **Alça! Au! Apa!**, les quals porten matisacions precioses.

«Xaval». Darrerament tot el jovent s'ha passat a aquest mot per l'influx del «chaval» castellà; no en diuen d'altre. I perdem, hem perdut: **noi, xic, xicot, xiquet, brivall, paio**. «Xaval» també és català, però no el fem exclusiu.

«Burro». Bon altre cas. Ha estat dit sempre a la banda de Barcelona i ara el diuen, exclusivament, a tot Catalunya, per l'influx del «burro» castellà. En altres engires dèiem **ase, ruc, somer, somera** (aquest darrer per a ambdós sexes). «Burro» també és català... però voldria veure si ho era temps era temps. Aquests mots tan bells, i tan vells, anaven de primera per a insultar. Per Lleida et clavaven **ruc!** Per ses Illes t'entaferaven **ase!** A Ponent una dona pàmfila, ruca, era una **somera**. Una dona home-nenca i toixa era un **somerot**. D'aquí ve **rucada, ruqueria, cap de ruc**, els quals s'esfumen a poc a poc.

«Torn. Espero el meu torn.» Sí, també és català, però hem arraconat el preciós **tanda**. Abans, les dones que feien cua deien: Ara és la meua **tanda**. Espereu la vostra **tanda**.

«De res», «De nada». És un manlleu que no ens cal, és un servilisme. Cal dir: *Gràcies*. **No es mereixen**. O també és molt apropiat i elegant: **No s'ho val**.

Un locutor deia a una oïdora: «Que preparava el dinar?» «Què prepara per dinar?» Sempre hem dit: **Que fèieu el dinar? Què feu per dinar, avui?** Avui per dinar fem mongetes seques, carn i botifarra a la brasa, amb escallivada. Això no ho remarquem amb menyspreu per al locutor, ans tot al contrari, ho fem amb amor i amb ganes que respectin la nostra llengua i ens l'ensenyin tan neta com ella és. ♦

Els primers guies turístics de
Roma que parlen català

RomaQui

www.romaqui.com

Visites guiades per a grups
Visites guiades per a individuals
Visites guiades per les escoles catalanes

Descobreix Roma en català
romaquicat@romaqui.com

